

Fairdata PAS-palvelu

Avoimen tieteen kevätpäivät 2019

Kimmo Koivunen

CSC – Suomalainen tutkimuksen, koulutuksen, kulttuurin ja julkishallinnon ICT-osaamiskeskus

Tutkimusdatan elinkaaren hallinta

Kun omistajat ja hallinnoijat huolehtivat hallussaan olevista tutkimusmateriaaleista FAIR-periaatteiden ja hyvän tiedon hallintatavan mukaisesti, tähän kuuluu:

- Tutkimusmateriaalin säilyvyydestä huolehditaan turvaamalla sen saatavuus ja eheys. Tähän voidaan käyttää joko paikallisia, kansallisia tai suositeltuja kansainvälisiä palveluita. Saatavuuteen liittyvät käyttöoikeudet ja sopimukset saatavuudesta. Palvelun tulee seurata tiedostojen eheyttä. Primääridatasta on selkeästi sovittu.
- Tiedon julkaisija huolehtii että tieto tutkimusmateriaalista (metatieto) toimitetaan omistavalle organisaatiolle. On myös mahdollista toimittaa se kansalliseen kokoavaan metatietopalveluun, joka toimittaa ja julkaisee tietoja kansainvälisiin palveluihin tai tarvittaessa noutaa suomalaisen tutkimusjärjestelmän toimijoiden tietoja muualta. Primäärimetadatan muutokset tulee voida toimittaa kaikkiin jakelupaikkoihin.
- Tutkimusmateriaalin hyödynnettävyydestä huolehditaan pitämällä se sisällöllisesti ajantasaisena (ns. kuratointi). Kuratointivastuu liittyy primääridataan ja primäärimetadataan.
- ***Juridisen toimintaympäristön tulisi tukea organisaation omistajuutta ja vastuuta.***

Fairdata PAS edistää hyvää tiedon hallintaa

- Tavoitteena on edellytysten luominen tutkimuksen toistettavuudelle ja todennettavuudelle, tulosten vaikuttavuus yhteiskunnassa, saatavuuteen liittyvien ongelmien ennaltaehkäisy sekä toimintamallin selkeyden ja toimijoiden yhteisymmärryksen edistäminen.
- Tiedon hallinta kattaa tietoaineistojen, niihin liittyvien metatietojen, menetelmien, metodologioiden, dokumenttien, sopimusten ja immateriaalioikeuksien kokonaisuuden.
- Uudelleenkäyttöön asetettavien aineistojen tunnistaminen ja hyvä hallinta on monitasoinen asia, jossa pääosa vastuusta tulee olla organisaatioilla.

Periaate: Arkkitehtuuri mahdollistaa tutkimusdatan avoimuuden ja jatkokäytön primäärilähteestään => vastuu jakelusta ja elinkaaren hallinnasta ("datanhallinta") organisaatioilla.

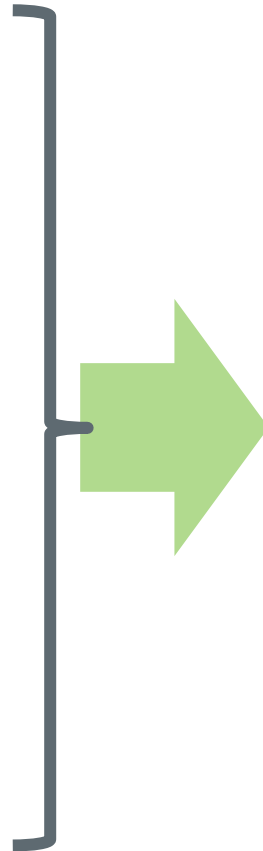
Organisaatioiden vastuunottoa tukevat, OKM:n tarjoamat datanhallinnan palvelut ovat korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten käytettävissä.

Fairdata-kokonaisuuden palvelut ovat maksuttomia hyödyntävälle organisaatiolle ja käyttäjille.

Tutkimusdatan säilytyksessä huomioitavaa

Säilytyksen suunnitteluun vaikuttaa

- käyttötarkoitus
- säädöspohja
- tietoturvallisuus
- käytötavat
- jakaminen
- dynaamisuus/pysyvyys
- rahoittajien ja organisaation datapolitiikka ja linjaukset
- sopimukset

Säilytyspaikka

- Organisaation tallennusympäristö
- CSC:n tuottamat säilytysratkaisut
- Tutkimusinfrastruktuurit
- Tieteenalakohtainen säilytyspaikka
- EU:n tarjoamat tutkimuksen tallennuspaikat
- Muut

DL ja
Fairdata

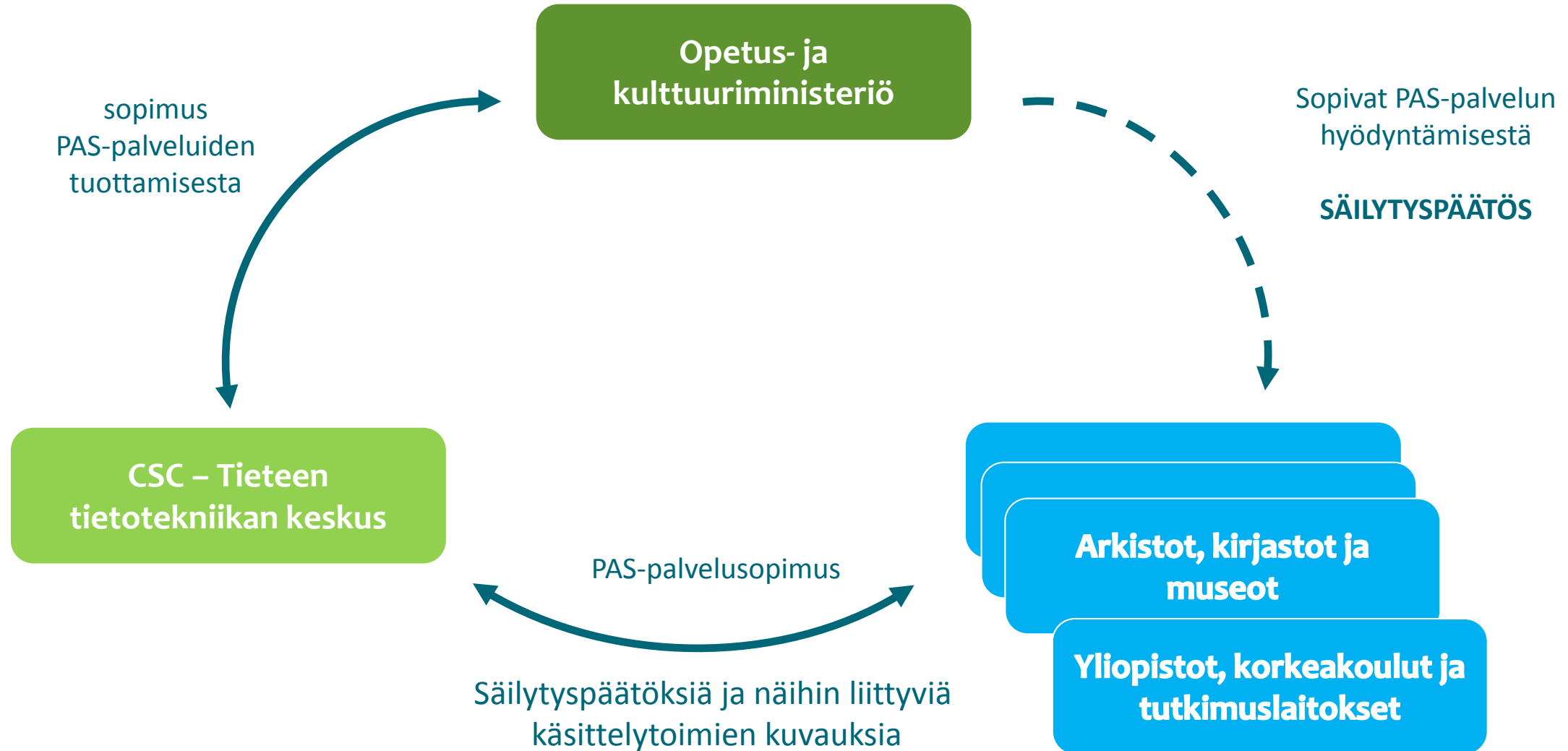
Säilytysaika

- Säilytysaika tarkoittaa sitä, miten kauan tietoaineistoja säilytetään siihen käyttötarkoitukseen, johon tiedot on kerätty.
- Säilytysaika voi olla projektin ajan tai pidempi.
- Jos pidempi, aineistojen eheydestä ja ymmärrettävyydestä tulee huolehtia => Fairdata-palvelut.
- Tietoaineistoja voi pitkäaikaissäilyttää ”ikuisesti” tutkimuksen tarpeisiin.

Tietoaineistojen pitkäaikaissäilytys 2019

- Julkaisuja tai opinnäytteitä
=> vapaakappalelain nojalla Kansalliskirjaston kautta pitkäaikaissäilytykseen (Kulttuuriperintö-PAS)
- Viranomaisten ja julkishallinnon arkistoitavia asiakirjallisia aineistoja
=> Kansallisarkiston kautta pitkäaikaissäilytykseen (ns. SAPA-PAS)
- Tutkimusaineistoja
=> Pitkäaikaissäilytyspaikan määrittää käyttötarkoitus. Jos säilytetään alkuperäiseen käyttötarkoitukseen => Fairdata-PAS
- Arkistointitarkoitukseen
=> organisaatio voi valita esim. oman arkiston tai SAPAn kautta pitkäaikaissäilytykseen
- Opetusaineistot => jos alkuperäinen käyttötarkoitus opetukseen, pitkäaikaissäilytykseen organisaation käyttöoikeuden kautta

Pitkäaikaissäilytyksen sopimukset

Tutkimusaineistojen Fairdata-PAS palvelusopimus

- Omistusoikeudet eivät siirry tutkimusorganisaatiolta sopimuksessa
- Bibliografisten henkilötietojen käsittelyperusteena OKM:n lakisääteinen tehtävä (tutkimus) => metatiedoissa olevien henkilötietojen käsittely mahdollinen
- Huomioidaan näyttörajoitteiset metatiedot (esim. suojellun lajin pesäpaikka) ja käyttörajoitteiset aineistot (esim. korkeampi suojaustaso)
- Sopimus kattaa tutkimusaineistojen ja niihin liittyvien metatietojen vastaanoton, pitkäaikaissäilytyksen, metatietojen jakelun sekä aineistojen palautuksen sovittuun palveluun.
- Käsittelyperusteissa mahdollisuus poiketa rekisteröidyn oikeuksista tietyin edellytyksin
- Sopimusuudistus valmistumassa: mahdollistaa tutkimusorganisaatioiden Fairdata PAS-sopimukset

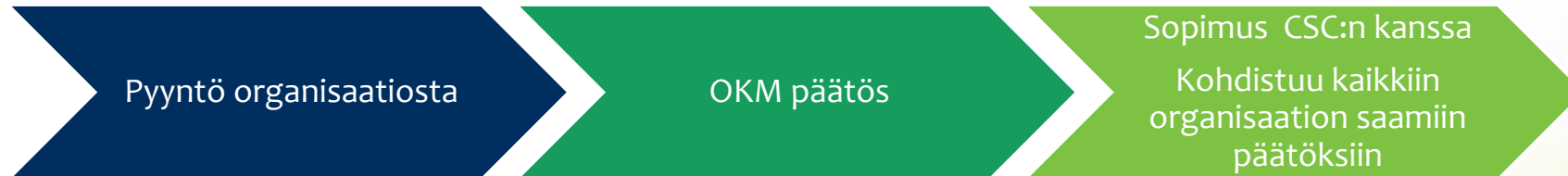
Miten pyydän käyttöoikeutta?

1) organisaation virallisen edustajan pyyntö postilistalle fairdata-okm@postit.csc.fi. Viestissä voi olla liitteenä täytetty pyyntölomake ([Fairdata-pyyntö.docx](#)) tai vastaavat tiedot sähköpostissa.

- Käyttöönotto voi perustua:
 - Organisaation oma käyttöoikeus (alustavasti 10 TT tai 2 TT/organisaatio)
 - Kansallisesti merkittävän tietoaineiston käyttöoikeus
 - OKM:n hyväksynnän jälkeen CSC aloittaa sopimuksen laadinnan

2) OKM ilmoittaa organisaatiolle ja CSC:lle päätöksestään, ja että sopimus voidaan solmia.

3) CSC on yhteydessä organisaation PAS-sopimusyhteyshenkilöön, ja sopimus solmitaan.

4) Käyttöönotto voi alkaa

5) Organisaation seuraava käyttöoikeuspäätös ei edellytä uutta sopimusta, vaan päätös liitetään organisaation PAS sopimukseen. Kukin PAS-palvelua hyödyntävä organisaatio kirjoittaa vain yhden, organisaation kattavan PAS-sopimuksen. Tähän sopimukseen voidaan liittää useita, eri aineistoihin kohdistuvia OKM:n säilytyspäätöksiä.

Kiitos!

- Fairdata.fi
- Digitalpreservation.fi
- Fairdata-PAS-sopimusasiat:
fairdata-okm@postit.csc.fi
- PAS-palvelun tekninen tuki:
PAS-support@csc.fi

